

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi merivahingonlaskijaa koskeva sääntely niin, että merivahingonlaskijaa koskevat säännökset olisivat kootusti merilaissa. Samalla ehdotetaan kumottavaksi merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annettu laki ja merivahingonlaskijan toimesta annettu asetus.

Esityksen tavoitteena on selkiyttää sitä, miten merivahingonlaskijalle selvitettäväksi annettavat asiat pannaan vireille ja millaiset ovat niihin liittyvät korvauskäytännöt. Merivahingonlaskijan toimenkuvaan kuuluisivat jatkossakin meri- ja venevakuutuksen nojalla laadittavat korvausselvitykset, laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskevien asioiden selvittäminen eräissä tapauksissa, osamatkarahtia koskevaan rahtaussopimukseen liittyvien erimielisyyksien selvittäminen sekä yhteistä tai yksityistä haveria koskevan selvityksen laadinta. Meri- ja venevakuutuksen nojalla laadittavan sitovan ja valituskelpoisen korvausselvityksen sijasta merivahingonlaskija voisi jatkossa antaa lausunnon, jos sitä vakuutuksenottaja tai -antaja merivahingonlaskijalta pyytää. Korvausselvitys olisi kuitenkin jatkossakin edellytys sille, että meri- tai venevakuutusta koskeva erimielisyysasia vakuutuksenantajan ja -ottajan välillä voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Myös muutoksenhaku merivahingonlaskijan antamiin päätöksiin esitetään saatettavaksi ajan tasalle.

Sisällys

PERUSTELUT

1. Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Merivahingonlaskijasta ja hänen tehtävistään säädetään merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annetussa laissa (10/1953), merilaissa (674/1994) ja merivahingonlaskijan toimesta annetussa asetuksessa (121/1936). Merivahingonlaskija on valtion viranomainen, jonka nimittää liikenne- ja viestintäministeriö. Merivahingonlaskijan tehtäviin kuuluvat merilaissa mainittujen tehtävien lisäksi merivakuutukseen perustuvien korvausasioiden selvittäminen. Merivahingonlaskijan korvausselvitys tarkoittaa tällöin merivakuutuksesta maksettavan korvauksen perusteen ja määrän ratkaisemista korvausasiantuntijana sitovasti ennen varsinaista oikeuskäsittelyä. Merivakuutuskorvausta koskevaa riitaa ei voi toisin sanoen viedä tuomioistuimeen, ellei asiasta on merivahingonlaskijan korvausselvitystä.

Merivakuutus käsittää erityisesti alusten ja veneiden vakuutukset, tavarankuljetusvakuutukset, joissa ainakin osa kuljetuksesta tapahtuu meritse sekä erilaiset varustamoiden vastuuta ja muita etuuksia koskevat vakuutukset. Vakuutus sopimuksen osapuolia ovat vakuutuksenantaja eli vakuutusyhtiö tai -yhdistys sekä vakuutuksenottaja.

Merivahingonlaskijan korvausselvitysmenettely on muodostunut monien vuosikymmenten aikana tehokkaaksi tavaksi selvittää merivakuutuskorvauksia ja merivahinkoja koskevia kysymyksiä ja mahdollisia riitaisuuksia kohtuullisen joutuisasti ilman tuomioistuin-käsittelyä. Merivahingonlaskijan viran haltijat ovat olleet merioikeuden ja merivakuutuksen asiantuntijoita, jotka myös osallistuvat alan tutkimukseen ja koulutukseen, ja joiden toimikaudet ovat olleet pitkiä mahdollistaen kokemuksen kertymisen. Merivahingonlaskijan kokemuksen ja osaamisen kertymisessä on tärkeää yhteistyö merivahinkojen ja merivakuutusten kanssa tekemisiin joutuvien osapuolten eli kaupallisten laivanvarustamoiden, merikuljetusten lastinantajien ja muiden tavaranhaltijoiden, huviveneiden omistajien sekä näiden riskejä vakuuttavien vakuutuksenantajien kanssa yhtenäisen käytännön ylläpitämiseksi merivahinko- ja vakuutusasioissa.

Merivahingonlaskijaa koskeva lainsäädäntö on vanhentunut. Kun merivahingonlaskijan antamista selvityksistä ja niiden mukaisista päätöksistä on valitettu merioikeuteen ja edelleen korkeimpaan oikeuteen, korkein oikeus on todennut 24.1.2018 antamassaan ennakkoratkaisussa (S2017/432), että merivahingonlaskijan toiminnan ja sen toiminnastaan perimien korvausten on kaikilta osin perustuttava lakiin. Nykyisellään merivahingonlaskijan tehtävistä ja niiden suorittamisesta on siis säädetty asetuksessa 121/1936, jota on muutettu viimeksi 29.4.1960 asetuksella 208/1960. Asetus on selvästi vanhentunut eikä ole nimenomaisesti säännelty kuluttajan asemassa yksityishenkilöinä olevia vakuutusnottajia tai vakuutettuja. Asetukselle ei myöskään ole laintasosta valtuutus-säännöstä missään voimassa olevassa laissa. Eräät meri- ja erityisesti venevakuutusta harjoittavat yhtiöt olivat vuonna 1980 alan järjestön puitteissa tehdyllä päätöksellä sopineet korvaavansa merivahingonlaskijan kulut ja palkkion venevakuutusasioissa, joissa vakuutusnottajana tai muuna vakuutettuna on yksityishenkilö, jollei korvausselvitystä koskeva hakemus ole ollut ilmeisen perusteeton. Myös ne venevakuutuksen vakuutusnantajat, jotka eivät olleet tekemässä vuoden 1980 päätöstä, ovat soveltaneet tuota päätöstä toiminnassaan. Voimassa oleva sääntely ei joka tapauksessa vanhentuneena täytä perustuslain (731/1999) vaatimuksia.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä virkatyönä. Hallituksen esityksen valmistelussa on kuultu laajasti sidosryhmiä. Liikenne- ja viestintäministeriö järjesti joulukuussa 2019 merivahingonlaskijaa koskevan lainsäädännön uudistamistarpeista merenkulun lainsäädäntöjaoston kokouksen, johon osallistuivat erityisesti vakuutusnantajien edustajat. Sen lisäksi ministeriö on järjestänyt kahdenvälisiä kuulemisia asiasta oikeusministeriön, Suomen varustamot ry:n, Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE:n, veneilyalan järjestöjen (Finnboat ry ja Suomen Purjehdus ja Veneily ry) sekä Liikenne- ja viestintäviraston veneilyasiantuntijoiden kanssa. Kuluttajariitalautakunnalta on saatu kirjallisia kommentteja. Lisäksi ministeriö on kuullut merivahingonlaskijaa valmistelun aikana.

2. Nykytila ja sen arviointi

Merivahingonlaskijan tehtävä on perinteinen osa Pohjoismaiden merioikeuden ja -vakuutusten järjestelmää. Merivahingonlaskijan tehtävä luotiin Suomeen 1851 ja sisällytettiin vuoden 1873 merilakiin, mutta merivahingonlaskijan eli ns. dispasöörin tehtävä oli ollut jo 1700-luvun puolivälistä alkaen osana Ruotsin vallan aikaista sääntelyä. Merivahingonlaskijoita on 1850-luvulta lähtien ollut yhtäjaksoisesti ja viran nykyinen haltija, oikeustieteen tohtori, Helsingin yliopiston siviilioikeuden dosentti Lauri Railas on viran kymmenes toimenhaltija. Merivahingonlaskijan toimisto oli vuoteen 1920 saakka Turussa, minkä jälkeen toimisto on siirtynyt Helsinkiin.

Merivahingonlaskijan tehtäviä korvausselvitysasioissa säänneltiin pitkään merilaissa, mutta sääntely jätettiin pois vuoden 1939 merilaista, minkä vuoksi säädettiin laki merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa (10/1953). Nykyisistä merivahingonlaskijan tehtävistä on säädetty merilaissa (674/1994), edellä mainitussa laissa merivahingonlaskijan korvausselvityksistä merivakuutusasioissa sekä merivahingonlaskijan toimenkuvasta annetussa asetuksessa (121/1936) siihen tehtyine muutoksineen. Merivahingonlaskijan tehtäviin kuuluvat yhteisen haverin selvittäminen (merilain 17 luvun 2 §), yksityisen haverin selvittäminen (merilain 17 luvun 6 §), merivakuutukseen perustuvan korvausasian selvittäminen (10/1953), osamatkarahtia koskevan riidan selvittäminen (merilain 14 luvun 21 § ja merilain 13 luvun 15 §) sekä laivanisännän globaalirajoituksen määrän ja määrän jakamista koskevien kysymysten ratkaiseminen, kun rajoitusrahastoa ei ole perustettu (merilain 9 luvun 9 §:n 4 mom.).

Vuodelta 1953 peräisin oleva merivahingonlaskijan korvausselvityksistä merivakuutusasioissa annettu laki edellyttää, että merivakuutus sopimukseen perustuva korvausasia on merivahingonlaskijan selvitettävä, ellei toisin ole sovittu. Merivahingonlaskijan laatima korvausselvitys on sitova asiantuntijaratkaisu ja edellytys sille, että tuomioistuin (merioikeus) voi ottaa asian tutkittavaksi, jos korvauksesta on vakuutuksenottajan tai muun vakuutetun ja vakuutuksenantajan välillä erimielisyyttä tai muutoin halutaan merivahingonlaskijan selvittävän korvausasian. Korvausselvitys on aina pyydettävä kirjallisesti ja hakemukseen on liitettävä tarvittavat asiakirjat korvausasian selvittämistä varten. Tämän jälkeen merivahingonlaskija kehottaa vastapuolta kirjallisesti antaman lausuman siitä, mitä tämä katsoo etunsa vaativan korvausselvitystä pyytäneen tahon korvausvaatimukseen. Myös lausuman liitteeksi on liitettävä kaikki tarvittavat asiakirjat, joihin tämä haluaa vedota. Merivahingonlaskija voi pyytää tarvittaessa kummaltakin osapuolelta lisäselvitystä, hankkia muuta selvitystä tai suorittaa katselmuksen esimerkiksi arvioidakseen vahingon syytä tai laajuutta. Osapuolilla on tällöin oikeus osallistua katselmukseen. Merivahingonlaskijan korvausselvitysmenettely on perinteisesti joustava sen kehityttyä pitkän ajan kuluessa käytännön kautta, mutta tuomioistuinmenettelyn tavoin osapuolilla on yhtäläinen oikeus asiansa esittämiseen ja ratkaisun perusteena olevien seikkojen arvioimiseen. Menettely on lähes aina kirjallinen, mutta poikkeuksellisesti voidaan suullisiakin käsittelyjä järjestää. Merivahingonlaskija on voinut kuulla todistajia, tosin ilman vakuutusta. Saatuaan riittävän selvityksen ratkaisun muodostamiseksi merivahingonlaskija ottaa asian päätettäväksi ja antaa korvausselvityksen, joka on valituskelpoinen päätös. Merivahingonlaskijan on annettava korvausselvitys kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tämä on saanut kaikki tarvittavat asiakirjat päätöksentekoaan varten.

Vastaavalla tavalla kuin merivahingonlaskija on tehnyt merivakuutus sopimuksen perusteella korvausselvityksen, hänen toimenkuvaansa ovat kuuluneet myös venevakuutus sopimuksen mukaiset korvausselvitykset, vaikka niistä ei nykyisellään erillistä säännöstä olekaan lainsäädännössä. Määrällisesti venevakuutus sopimusten pohjalta korvausselvityksiä on pyydetty nykyisellään muutamia vuodessa.

Kaikkiaan merivahingonlaskija on Suomessa antanut vuosina 2015-19 korvausselvityksiä 16 kappaletta kattaen kaikki merivakuutuksen, mukaan lukien venevakuutuksen nojalla annetut korvausselvitykset. Vuositasolla korvausselvityksiä on siten ollut keskimäärin viisi kappaletta, mutta vuonna 2018 merivahingonlaskijan selvitettäväksi ei annettu yhtään selvitettävää asiaa. Korvausselvitykset ovat olleet ensisijaisesti venevakuutukseen liittyviä selvityksiä.

Koska venevakuutusten perusteella laadittavia korvausselvityksiä ei ole erikseen mainittu voimassa olevassa lainsäädännössä, tämä on voinut osaltaan vaikuttaa siihen, että venevakuutuksen ottajat eivät tunne ja tiedosta merivahingonlaskijan roolia venevahinkojen korvaamiseen liittyvissä erimielisyysasioissa. Näin ollen venevakuutusten ottajat kääntyvät usein Kuluttajariitalautakunnan tai Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE:n puoleen saadakseen neuvontaa venevakuutuksiin ja venevahinkoihin liittyvissä asioissa. Kuluttajariitalautakunnalta saadun tiedon mukaan Kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi on tullut kaiken kaikkiaan vuosina 2015-19 yhteensä 21 venevakuutuksiin liittyvää selvityspyyntöä. Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE:n käsiteltäväksi taas tuli yksinomaan vuonna 2019 59 yhteydenottoa venevakuutuksiin ja -vahinkoihin liittyen ja valtaosaan näistä annettiin neuvontaa. Varsinaisia erimielisyysasioita oli 13 kappaletta vuonna 2019. Yhteydenottojen määrä Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE:n puoleen venevakuutusasioissa näyttäisi myös olevan kasvussa.

Kuluttajariitalautakunta ja Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE eivät ota käsiteltäväkseen venevakuutuksiin liittyviä erimielisyysasioita, jos jompikumpi osapuolista on jo ottanut asian käsiteltäväkseen. Kuluttajariitalautakunnan ja Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE:n antamat päätökset venevakuutuksiin liittyvissä erimielisyysasioissa ovat

suosituksia. Jos osapuolet eivät tyydy Kuluttajariitalautakunnan ja Rahoitus- ja vakuutusneuvonta FINE:n antamiin suositusluonteisiin päätöksiin, vaan haluavat saattaa asian edelleen tuomioistuimen käsittelyyn, merivahingonlaskijan korvausselvitys on kuitenkin edellytys asian käsittelylle merioikeudessa.

Merivahingonlaskijan yksi tärkeimmistä tehtävistä on ollut yhteistä haveria koskevan selvityksen laadinta. Yhteistä haveria koskevassa selvityksessä esitetään se, miten varustamo, lastinomistajat ja muut osapuolet, joiden etuus on yhteisessä vaarassa, osallistuvat yhteisestä vaaratilanteesta aiheutuneiden uhrausten ja kustannusten kattamiseen. Yhteistä haveria koskevassa selvityksessä otetaan huomioon esimerkiksi se, miten jaeetaan aluksen korjaustoimenpiteiden kustannukset, lastin mahdollisesta purkamisesta ja välivarastoinnista aiheutuvat kustannukset, jos alus on joutunut merihädän vuoksi hätäsatamaan. Yhteistä haveria koskeva sääntely perustuu kansainväliseen sopimuskäytäntöön. Merilain 17 luvun 1 §:n mukaan yhteisestä haverista johtuvaan vahinkoon, menetykseen ja kustannukseen sekä niiden jakoon sovelletaan, jollei toisin sovita, vuoden 1974 York-Antwerpenin sääntöjä, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole tarkoitus tehdä yhteistä haveria koskeviin merilain säännöksiin muutoksia.

Merilain 17 luvun 6 § sisältää määräyksiä yksityisen haverin selvityksestä, joka on myös merivahingonlaskijan tehtävä, jos joku useammasta yksityiseen haveriin osallisista tätä pyytää. Myöskään näihin säännöksiin ei esitetä muutoksia.

Kuten edellä on jo todettu, merivahingonlaskijaa koskeva lainsäädäntö on sekä sisällöltään että muodoltaan vanhentunutta. Sääntely ei vastaa perustuslain vaatimuksia ja korkein oikeus on todennut 24.1.2018 antamassaan ennakkoratkaisussaan (S2017/432), että merivahingonlaskijan toiminnan ja tämän toiminnastaan perimien korvausten on kaikilta osin perustuttava lakiin, eikä niistä voi nykyisellään säätää asetuksella ilman, että kyseiselle vanhalle vuodelta 1936 peräisin olevalle asetukselle on olemassa lain tasolla edes riittävää valtuutusta. Vuodelta 1936 peräisin olevaa asetusta on muutettu vuosina 1951 ja 1960 merivahingonlaskijan palkkion määräytymisperusteiden osalta. Asetuksen 9 §:n mukaan merivahingonlaskijalla on oikeus pyytää laatimastaan selvityksestä sitä pyytäneeltä taholta palkkiota sen mukaan, mitä selvityksen laajuus ja vaikeusaste sekä sen vaatima työ edellyttävät. Yhteistä haveria koskevan selvityksen osalta korvauksen määräämisen osalta merivahingonlaskijan on kiinnitettävä huomiota myös siihen osallistuvan pääoman määrään ja erityisiin olosuhteisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että otettava huomioon selvityksen laajuuden lisäksi se, millaiset yhteisestä haverista aiheutuneet uhraukset ja kustannukset. Yleensä selvityksen laajuus ja uhrausten ja kustannusten suuruus kulkevat käsi kädessä.

Myös merivahingonlaskijan antamien korvausselvitysten ja muiden päätösten johdosta tehtäviä valituksia koskeva sääntely on merilaisissa vanhentunut eikä vastaa esimerkiksi korvausselvityksen muodon osalta ajan vaatimuksia.

3. Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on ajantasaistaa ja selkiyttää merivahingonlaskijaa koskevaa sääntelyä sekä samalla kehittää merivahingonlaskijan korvausselvitysmenettelyä ajan vaatimusten mukaiseksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on myös parantaa meri- ja etenkin venevakuutus sopimuksen osapuolten oikeusasemaa niin, että merivahingonlaskijan puoleen kääntyneissä asioissa olisi selvää, miten asiat saatetaan vireille, mitkä ovat selvitysten, lausuntojen ja päätösten valmisteluun liittyvät menettelyt ja aikataulut sekä mitkä ovat näihin menettelyihin liittyvät korvauskäytännöt.

4. Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksellä ehdotetaan merivahingonlaskijaa koskeva sääntely pääosin koottavaksi uudistettuna merilain uuteen 12 a lukuun. Kuitenkin jo nykyisellään merilakiin sisältyvät säännökset merivahingonlaskijan roolista laivaisännän vastuumäärän suuruuden ja määrän jakamista koskevissa kysymyksissä, osamatkarahtia koskevan rahtaus sopimuksen erimielisyysasiassa sekä yhteistä ja yksityistä haveria koskevissa selvityksissä säilyisivät merilaissa entisellä paikallaan, eikä niitä myöskään esitetä muutettavaksi. Myös muutoksenhaku merivahingonlaskijan antamista selvityksistä ja muista päätöksistä säilyisi merilain 21 luvun 8 §:ssä, mutta pykälää muutettaisiin sisällöllisesti.

Hallituksen esityksellä uudistettaisiin merivahingonlaskijan nimeämistä ja tehtäviä koskevia säännöksiä.

Hallituksen esityksellä uudistettaisiin ja selkiytettäisiin sitä, miten merivahingonlaskijalle tehdyt selvitys- ja lausuntopyyntö saadetaan vireille eli mitä tietoja ja mahdollisia liiteasiakirjoja merivahingonlaskijalle on normaalisti toimitettava. Meri- ja venevakuutuksen nojalla laadittavan sitovan ja valituskelpoisen korvausselvityksen sijasta merivahingonlaskija voisi jatkossa antaa lausunnon, jos sitä vakuutuksenottaja tai -antaja merivahingonlaskijalta pyytää. Korvausselvitys olisi kuitenkin jatkossakin edellytys sille, että meri- tai venevakuutusta koskeva erimielisyysasia vakuutuksenantajan ja -ottajan välillä voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Myös merivahingonlaskijan selvitysten, lausuntojen ja päätösten valmistelua koskevia menettelytapoja kuulemisineen tarkennettaisiin ja asetettaisiin näiden valmistelulle määrääjat sekä tarkistetaan niihin liittyviä kulu- ja palkkiokorvauskäytäntöjä. Lisäksi esityksen mukaisella sääntelyllä ehdotetaan ajantasaistettavaksi sitä, miten merivahingonlaskijan antamiin korvausselvityksiin ja muihin päätöksiin voi hakea muutosta valittamalla.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Koska hallituksen esityksen mukaisella sääntelyllä esitetään voimassa olevan sääntelyn mukaisen merivahingonlaskijan viran jatkamista, ehdotetun kaltaisella sääntelyllä ei ole olennaisia taloudellisia vaikutuksia. Vaikka merivahingonlaskija on viranomainen, merivahingonlaskijan toiminta rahoitetaan tämän selvityksistään perimillä korvauksilla. Merivahingonlaskija hoitaa Suomessa virkaansa sivutoimisesti, koska laadittavien selvitysten määrä on Suomessa ollut vähäinen.

Merivahingonlaskija on jo nykyisellään laatinut myös merivakuutus sopimuksiksi laskettavien venevakuutus sopimusten mukaiset korvausselvitykset yleensä vakuutuksenottajan tai muun vakuutetun toimeksiannosta. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan selkeyden vuoksi, että venevakuutukset mainittaisiin merivakuutuksen rinnalla erikseen. Tämän avulla pyritään myös lisäämään venevakuutuksen ottajan tietoisuutta mahdollisuudesta kääntyä merivahingonlaskijan puoleen venevakuutukseen liittyvissä vahingonkorvausasioissa. Osaltaan tämä voisi lisätä merivahingonlaskijan antamien selvitysten määrää. Lisäksi sääntelyllä pyritään selkiyttämään korvauskäytäntöjä niin, että yhteispohjois maaisen merivakuutus käytännön mukaisesti vakuutusyhtiö olisi pääsääntöisesti velvollinen maksamaan korvauksen merivahingonlaskijalle venevakuutus sopimuksen mukaisesta korvausselvityksestä. Merilakiin kuitenkin ehdotetaan myös säännöstä, että merivahingonlaskija voisi pääsäännöstä poiketen tarvittaessa osoittaa korvauksen myös hakijana olevalle venevakuutuksen ottajalle tai muulle vakuutetulle, jos merivahingonlaskija toteaa tämän vaatimuksen korvausvelvollisuudesta perusteettomaksi. Tällä tavoin voitaisiin estää perusteettomien korvausselvityspyyntöjen jättämistä merivahingonlaskijalle.

Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä käytyjen sidosryhmäkonsultaatioiden perusteella on käynyt ilmi, että merivahingonlaskijan tehtävät ja niihin liittyvät määräajat tunnetaan toimijoiden keskuudessa sangen huonosti. Sidosryhmät ovatkin esittäneet, että lainsäädännön uudistamisen yhteydessä järjestettäisiin myös tiedotuskampanja ja uudistettaisiin myös merivahingonlaskijan internet-sivustoa niin, että se palvelisi paremmin asiakas- ja sidosryhmiä. Liikenne- ja viestintäministeriö varautuu osaltaan tarvittaessa tukemaan tutkimus- ja kehittämismäärärahoista merivahingonlaskijan internet-sivuston kehittämistyötä.

Sidosryhmät ovat myös esittäneet, että merivahingonlaskijoiden pohjoismaista yhteistyötä kehitettäisiin niin, että tämä osaltaan tukisi nykyistä paremmin merivahingonlaskijan työtä etenkin silloin, kun uusi merivahingonlaskija nimetään tehtäväänsä. Vaikka uusi merivahingonlaskija on osoittanut kelpoisuutensa valinnan yhteydessä, merivahingonlaskijalle voisi olla hyödyllistä toimintansa alkuvaiheessa tutustua toisen pohjoismaisen merivahingonlaskijan työhön. Siksi liikenne- ja viestintäministeriö ja merivahingonlaskija ryhtyvät selvittämään yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa, voitaisiinko pohjoismaista yhteistyötä syventää esimerkiksi niin, että virkaansa nimettävällä uudella merivahingonlaskijalla olisi mahdollisuus virkakautensa alussa tutustua parin viikon ajan toisen Pohjoismaan (etenkin Norjan) merivahingonlaskijan työhön eräänlaisen vaihtosopimuksen puitteissa tai muulla tavoin hankkia lisäkoulutusta tehtävänsä hoitamista varten. Myös tästä voi aiheutua liikenne- ja viestintäministeriölle jonkin verran ylimääräisiä kustannuksia, jotka voitaisiin tarvittaessa rahoittaa ministeriön määrärahoista.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Vaihtoehdot ehdotetun kaltaiselle sääntelylle olisivat:

- 1) pitäytyminen nykyisessä sääntelyssä;
- 2) nykyisääntelyn kumoaminen ilman, että annettaisiin uutta korvaavaa lainsäädäntöä; tai
- 3) sääntelyä uudistettaisiin sisällöllisesti vakuutusyhtiöiden esittämällä tavalla niin, että korvausselvityksen sijasta merivahingonlaskija antaisi vakuutuksenantajan tai vakuutuksenottajan pyynnöstä ei-sitovan lausunnon. Lisäksi lausunnon antamisesta aiheutuvat kustannukset perittäisiin aina siltä osapuolelta, joka lausuntoa merivahingonlaskijalta on pyytänyt.

Kuten on todettu, voimassa oleva sääntely on vanhentunutta, eikä vastaa perustuslain vaatimuksia siitä, että viranomaisen tehtävistä ja niihin liittyvistä korvauksista on säädettävä lain tasolla. Tähän on kiinnittänyt huomiota myös korkein oikeus antamassaan ennakkoratkaisussa (S2017/432).

Myös lainsäädännön sisältö ja muoto on vanhentunut, erityisesti siltä osin kuin asetuksella on säädetty merivahingonlaskijan perimistä korvauksista sekä merivahingonlaskijan antamien selvitysten sekä muiden päätösten muutoksenhakumenettelyistä. Näin ollen vanha lainsäädäntö on kumottava ja tarvittaessa annettava uutta korvaavaa lainsäädäntöä. Siksi pitäytyminen nykyisessä sääntelyssä on pois suljettu vaihtoehto.

Edellä kuvatuista vaihtoehdoista toinen ja kolmas vaihtoehto ovat seurauksiltaan varsin samankaltaisia, koska ne molemmat johtaisivat tilanteeseen, että merivahingonlaskijan toimenkuvaan jäisi jatkossa pääsääntöisesti vain voimassa olevan merilain mukaiset tehtävät (haveria koskevat selvitykset, osamatkarahtia koskevan rahtaus sopimuksen erimielisyydet sekä eräissä tilanteissa laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskevat kysymykset). On erittäin todennäköistä, että jos merivahingonlaskija antaisi kolmannen

vaihtoehdon mukaisesti vain ei-sitovia lausuntoja ja nekin tulisivat lausunnon pyytäjän maksettavaksi, merivahingonlaskijan puoleen jatkossa tuskin kääntyisivät ainakaan tavalliset veneenomistajat vahinkovakuutusasioita koskevissa erimielisyysasioissa. Nykyisellään merivahingonlaskijan tehtävistä suurin osa on meri- ja venevakuutussopimuksen perusteella annettavia korvausselvityksiä ja useimmat niistä koskevat venevahinkoja.

Toinen ja kolmas vaihtoehto johtaisivat siten käytännössä siihen, että merivahingonlaskijan käsiteltäväksi tulevien tapausten määrä vähenisi nykyiseen verrattuna, koska voimassa olevan merilain mukaisia tapauksia on harvakseltaan ja ne ratkaistaan usein ulkomaisissa haveriselvityksissä myös silloin, kun osapuolena on Suomeen rekisteröity alus. Vaihtoehdot johtaisivat siihen, että merivahingonlaskijalle ei kertyisi käytännön kokemusta. Näin ollen todennäköisesti koko merivahingonlaskijan instituutiosta jouduttaisiin ennen pitkää luopumaan ja merilain mukaiset erimielisyysasiat siirtyisivät enenevässä määrin ulkomaisissa haveriselvityksissä käsiteltäväksi, jos kansallinen osaaminen merivahinkoasioissa häviäisi. Samalla Suomi irtautuisi lainsäädännöllään tai sen puutteella perinteisestä yhteisestä pohjoismaiseen merilainsäädäntöön perustuvasta merivahingonlaskijan instituutiosta sille kuuluvine tehtävineen ja meri- ja venevakuutussopimukseen liittyvät erimielisyydet ja ristiriidat jäisivät pitkälti vakuutussopimusten nojalla ratkaistavaksi tuomioistuimissa.

Näin ollen esillä olleista vaihtoehdosta on pidetty parhaana sitä, että voimassa oleva lainsäädäntö uudistetaan sisällöltään ja muodoltaan vastaamaan perustuslain edellyttämää sääntelyä ja merivahingonlaskijan instituutiosta pidetään Suomessa jatkossakin kiinni. Ehdotetun kaltaisella sääntelyllä, jolla merivahingonlaskijainstituutio säilyisi ja sitä koskeva sääntely koottaisiin omaan lukuunsa merilaissa, Suomi säilyisi yhteispohjaismaisessa rintamassa ja sääntely edelleen yhdenmukaistuisi muiden Pohjoismaiden kanssa, kun sääntely ehdotetaan koottavaksi merilakiin. Ehdotuksella pyritään myös ylläpitämään ja kehittämään kansallista asiantuntemusta ja omavaraisuutta merivakuutus- ja haveriasioissa, jotka ovat myös kansainvälisen kaupan peruskysymyksiä. Vakuutuksenottaja tai muu vakuutettu ja vakuutuksenantaja voisivat kuitenkin sidosryhmien toivomalla tavalla jatkossa valita, pyytävätkö ne meri- ja venevakuutuksen mukaisessa vahinkoasiassa merivahingonlaskijalta korvausselvitystä vai lausuntoa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

Tässä luvussa tarkastellaan muiden Pohjoismaiden merivahingonlaskijan toimenkuvaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä. Pohjoismaiden voimassa olevat merilait vuodelta 1994 on valmisteltu Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan yhteistyönä ja lait vastaavat rakenteeltaan ja pitkälti myös sisällöltään toisiaan. Kaikkiin lakeihin sisältyy säännökset myös yhteisestä haverista ja merivahingonlaskijan tehtävistä siinä.

Merivahingonlaskijan tehtävä on perinteinen osa Pohjoismaiden merioikeuden ja -vakuutuksen järjestelmää, jolla on, kuten edellä on todettu, pitkät historialliset perinteet ja merivahingonlaskijaa koskeva sääntely on ollut hyvin yhdenmukaista. Varsinkin Suomen ja Ruotsin merivahingonlaskijan instituutio ja sitä koskeva lainsäädäntö on hyvin yhdenmukainen ja Norjan ja Tanskan merivahingonlaskijan instituutio on lähellä toisiaan. Suomessa ja Ruotsissa merivahingonlaskija katsotaan viranomaiseksi niin, että menettelyä voidaan luonnehtia tuomioistuimeen rinnastettavaksi sitovaksi menettelyksi, jossa merivahingonlaskijan antamat selvitykset ja päätökset ovat valituskelpoisia. Norjassa ja Tanskassa merivahingonlaskija antaa ensisijaisesti lausuntoja vakuutusehtoihin perustuen. Norja ja Tanska ovat Suomea ja Ruotsia suurempia merenkulkuvaltioita, joten niissä myös merivahingonlaskijan työtehtäviä on enemmän. Suomen ja Ruotsin lainsäädäntö, jossa korvausselvitykset ovat pitkälle tuomioistuinratkaisuihin rinnastettavia viranomaispäätöksiä, on myös paremmin sopusoinnussa EU-oikeuden ja erityisesti palveluista sisämarkkinoilla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/123/EY eli ns. palveludirektiivin kanssa. Palveludirektiivillä on pyritty vähentämään luvanvaraisia elinkeinoja, ja sen veloitteita on tarkasteltu myös suhteessa

merivahingonlaskijan tehtäviin Tanskassa ja Norjassa. Merivahingonlaskija katsotaan viranomaiseksi eikä elinkeinonharjoittajaksi.

Pohjoismaissa merivahingonlaskijan tehtävä tarjoaa nopean ja riippumattoman kanavan meri- ja venevakuutuksia koskevien riitojen käsittelylle sekä asiantuntijaelimen yhteistä havaria koskevien selvitysten ja muiden merivahingonlaskijalle osoitettujen erimielisyyksien käsittelylle. Sääntely tapahtuu yleisesti Pohjoismaiden kansallisten merilakien kautta.

Ruotsissa merivahingonlaskija (dispaschör) toimii Göteborgissa. Merivahingonlaskijan toimintaa säännellään Ruotsin merilaissa (sjölag 1009/1994) ja sen nojalla annetussa merivahingonlaskijaa koskevassa asetuksessa. Merilain 17 luku sisältää merivahingonlaskijan keskeiset tehtävät ja muita määräyksiä. Merilain mukaan merivahingonlaskijan nimeää hallitus. Merivahingonlaskijalta edellytetään oikeustieteellistä tutkintoa. Merivahingonlaskijan tehtävä on rinnastettavissa tuomarin tehtävään, koska Ruotsin oikeudenkäymiskaaren määräykset tuomarinjäävistä koskevat myös merivahingonlaskijaa.

Ruotsin merilain mukaan merivahingonlaskijan tehtävän on merivakuutusta koskevan riidan selvittäminen korvausselvityksellä. Korvausselvitysmenettely on pääosin kirjallinen ja muotoutunut käytännön kautta.

Ruotsin merilain mukaan valitus (moitekanne) merivahingonlaskijan antamasta korvausselvityksestä on tehtävä merioikeudessa siinä tuomiopiirissä, jossa korvausselvitys on annettu. Käytännössä tämä tarkoittaa siten Göteborgin käräjäoikeutta. Jos korvausselvityksestä ei ole tehty valitusta, siitä tulee lainvoimaisesti sitova.

Merilain nojalla annettu asetus (förordning 932/1975 beträffande dispaschörinstitution) sääntelee yksityiskohtaisesti merivahingonlaskijan toimintaa. Asetuksessa säädetään myös merivahingonlaskijaa avustavasta henkilökunnasta, merivahingonlaskijan nimittämisestä, toimistosta, asiakirjoista ja arkistoinnista.

Merivahingonlaskijan palkkiosta asetuksessa säädetään, että merivahingonlaskijalla on oikeus periä kohtuullinen korvaus korvausselvityksestä ja palkkiota koskevat erimielisyydet ratkaistaan samassa järjestyksessä valittamalla kuin ne ratkaistaan itse korvausselvityksestä. Ruotsin lainsäädännössä ei kuitenkaan ole säädetty merivahingonlaskijan palkkion maksajaa, mikä johtuu siitä, että vakuutusyhtiöt ovat vakiintuneen käytännön ja vakuutusehtojen mukaan maksaneet merivahingonlaskijan kulut ja palkkion. Merivahingonlaskijan menettelyn on katsottu olevan vakuutuksenottajalle ja vakuutetulle tarkoitettu palvelu. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (Högsta domstolens beslut 9.2.2006) vakuutusyhtiö ei myöskään ole voinut jälkikäteen vaatia kulujaan merivahingonlaskijan korvausselvitysoissa vastapuolelta maksettavaksi, vaikka korvausselvitys päättyisi itse vahingon osalta vakuutuksenottajan korvausvelvolliseksi.

Merivahingonlaskijan korvausselvitysten määrä on viime vuosina jäänyt alle kymmeneen vuodessa.

Valmistelun aikana liikenne- ja viestintäministeriö on ollut yhteydessä Ruotsin valtioneuvostoon siitä, suunnitellaanko Ruotsissa mahdollisesti muutoksia merivahingonlaskijaa koskevaan lainsäädäntöön. Tämän hetkisen tiedon mukaan Ruotsissa ei tällä hetkellä ole mitään virallista hanketta vireillä merivahingonlaskijaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Norjassa merivahingonlaskijan (dispasjør) asema on määritelty merilain 17 luvussa. Merivahingonlaskijan nimittää Norjassa hallitus oikeusministeriön esittelystä. Merilaki mahdollistaa useamman merivahingonlaskijan nimittämisen, mutta tällä hetkellä Norjassa on vain yksi

merivahingonlaskija. Norjassa on ollut myös aikaisemmin erillinen merivahingonlaskijan tutkimus, josta on kuitenkin luovuttu. Merivahingonlaskija on Norjassa päätoimena hoidettava virka. Merivahingonlaskijan toimipaikka on Oslossa.

Merilain mukaan merivahingonlaskijan toimenkuvaan kuuluu auttaa erilaisissa riita- ja kanneasioissa merivakuutuspolitiikkaan liittyen. Merivahingonlaskijan ensisijainen työkalu Norjassa on lausuntojen antaminen. Merivahingonlaskijan tehtävät vakuutuskorvausasioissa on yksityiskohtaisemmin määritelty vakuutusehdoissa. Norjan merivahingonlaskijan vastuulle kuuluvat alusten ja sen koneiston vakuutusasiat, niihin liittyvät vastuukysymykset, korvausten suuruuteen ja sen jakautumiseen liittyvät asiat, alusten vuokrausten korvaamiseen liittyvät erimielisyysasiat ja niiden sovittelu sekä erilaiset lausunnot merivakuutuspolitiikkaan liittyen. Merivahingonlaskijan toimenkuva Norjassa (samoin kuin Tanskassa) poikkeaa siten jonkin verran Suomen ja Ruotsin merivahingonlaskijan toimenkuvasta, kun Norjassa ja Tanskassa keskeinen työkalu on lausuntojen antaminen. Merivahingonlaskijan antamat lausunnot merivakuutuksen nojalla vahingonkorvausasiassa osapuolten esityksestä vastaa kuitenkin sisällöltään pitkälle Suomen ja Ruotsin lakisääteistä korvausselvityskäytäntöä. Koska merenkulku on Norjassa Ruotsin ja Suomen merenkulkusektoria suurempi, merivahingonlaskijan antamien selvitysten ja lausuntojen määräkin on suurempi. Annettujen selvitysten ja lausuntojen määrä vaihtelee vuodesta toiseen, mutta niitä on keskimäärin useita kymmeniä vuodessa.

Merivahingonlaskija tarjoaa edellä mainituissa asioissa palveluitaan ns. yhteispohjoismaisten merivakuutusehtojen pohjalta (Nordic Marine Insurance Plan, viimeisin versio vuodelta 2016), joka taas perustuu aikaisempiin norjalaisiin merivakuutusehtoihin vuodelta 1986. Näissä yhteispohjoismaisissa merivakuutusehdoissa asetetaan yhteiset ja yhtenäiset säännöt korvausvaatimukselle ja sen käsittelylle ja kunkin Pohjoismaan osalta on vielä erilliset säännöt kansalliselle menettelylle, jos korvausvaatimuksesta on valitettu. Yhteispohjoismaisten merivakuutusehtojen mukaan vakuutuksenantaja on vastuussa merivahingonlaskijan kustannuksista ja hänen palkkioistaan siitä riippumatta, onko vakuutuksenottajana yritys tai kuluttaja.

Myös *Tanskassa* merivahingonlaskijan (dispachør) tehtävät perustuvat merilain 17 lukuun. Tanskassa merivahingonlaskijalta edellytetään toimilupaa, jonka myöntää paikallinen elinkeinoviranomainen. Merivahingonlaskijalta edellytetään oikeustieteellistä loppututkimusta ja vähintään kolmen vuoden käytännön kokemusta merivakuutusasioissa. Tanskassa voi olla samanaikaisesti useampia toimiluvan saaneita merivahingonlaskijoita ja tällä hetkellä maassa toimii kolme merivahingonlaskijaa.

Merivahingonlaskijan tehtäviin kuuluvat yhteistä haveria koskevat selvitykset sekä lausuntojen antaminen merivakuutussopimusten mukaisissa korvauksia koskevissa erimielisyyslanteissa. Merivahingonlaskijan toimenkuva Tanskassa on siten lähellä Norjan merivakuutuslaskijan toimenkuvaa. Merivakuutussopimukseen sovelletaan yhteispohjoismaisia, tanskalaisia ja englantilaisia merivakuutusehtoja. Tanskalaiset merivakuutusehdot perustuvat ns. Tanskan merivakuutussopimuksen (Dansk Søforsikrings-Konvention, 2.4.1934) vakioehtoihin, jotka Tanskan merivakuuttajat, varustamot ja elinkeinoelämän järjestöt ovat hyväksyneet. Sopimuksen vakioehdoilla säännellään myös yksityiskohtaisemmin merivahingonlaskijan toimintaa korvausristiriitoihin liittyvissä selvityksissä. Yhteispohjoismaisten merivakuutusehtojen mukaisesti merivahingonlaskijan kustannukset katetaan vakuutuksesta.

Koska Tanskassa on useampia merivahingonlaskijoita samanaikaisesti eikä näillä ole vuotuista raportointivelvollisuutta, Tanskasta ei ole saatavilla virallista tilastotietoa siitä, millaisia tapauksia ja kuinka paljon merivahingonlaskijat vuosittain käsittelevät.

Pohjoismaiden ulkopuolisista maista voidaan todeta, että *Saksassa* paikalliset kauppakamarit auktorisoivat merivahingonlaskijat ja *Iso-Britanniassa* merivahingonlaskijat toimivat kaupalliselta pohjalta itsenäisinä yrittäjinä. Merivahingonlaskijoilla on myös kansainvälinen yhteistyöjärjestö (Association Mondiale de Dispatcheurs), jonka puitteissa etenkin Pohjoismaiden, Benelux-maiden, Britannian, Yhdysvaltojen ja Saksan merivahingonlaskijat muiden muassa tekevät yhteistyötä ja jakavat tietoa toisilleen.

6 Lausuntopalaute

Merivahingonlaskijan toimenkuvan uudistamisesta on kahteen otteeseen konsultoitu sidosryhmiä. Kirjallisesti pyydettiin sidosryhmien näkemyksiä kesällä 2015 ja uudelleen hallituksen esityksen valmistelun aikana sidosryhmiä konsultoitii merenkulun ja vakuutusalan sidosryhmiä liikenne- ja viestintäministeriön johdolla toimivan merenkulun lainsäädäntöjaoston kautta. Lainsäädäntöjaoston kokouksen lisäksi ministeriö tapasi valmistelun aikana kahdenvälisesti oikeusministeriötä, Suomen varustamot ry:tä, Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINE:ä, veneilyalan järjestöjä (Finnboat ja Suomen Purjehdus ja Veneily ry) sekä Liikenne- ja viestintäviraston veneilyasiantuntijoita. Lisäksi ministeriö on saanut kirjallisia kommentteja Kuluttajariitalautakunnalta. Valmistelun aikana pyrittiin ottamaan huomioon niin 2015 saadut kommentit kuin edelleen 4.12.2019 pidetyssä lainsäädäntöjaoston kokouksessa sekä kahdenvälisissä tapaamisissa saadut kommentit.

Hallituksen esitys oli lausuntokierroksella xx.xx.-xx.xx.2020 ja siihen saatiin lausuntoja seuraavilta tahoilta:

Kuulemistilaisuuksien [sekä saatujen lausuntojen] perusteella näkemykset merivahingonlaskijan toimenkuvasta ovat sangen jakautuneet. Vakuutusyhtiöt (vakuutuksenantajat) haluaisivat, että sääntelyä muutettaisiin niin, että merivakuutuksen nojalla merivahingonlaskija ei enää laatisi venevahinkoasioissa korvausselvitystä. Vakuutusyhtiöt ovat myös sitä mieltä, että korvausselvitys ei myöskään olisi kauppa- aluksia koskevissa vahinkoasioissa pakollinen, vaan vakuutuksenottajan, vakuutetun tai vakuutuksenantajan pyynnöstä merivahingonlaskija voisi antaa lausunnon, joka ei kuitenkaan olisi oikeudellisesti sitova. Vakuutusyhtiöt ovat myös pitäneet merivakuutus sopimuksen perusteella annettavaa korvausselvitysmenettelyä hitaana, etenkin tilanteessa, jossa korvausselvityksestä valitetaan moitekanteella merioikeuteen. Merivahingonlaskija kuitenkin antaa selvityksensä lähtökohtaisesti aina kahden kuukauden sisällä siitä, kun hän on saanut osapuolilta kaikki tarvittavat tiedot ja asiakirjat selvityksen antamista varten

On myös esitetty, että korvauskäytäntöä pitäisi harkita tarkistettavaksi niin, että merivakuutuksen perusteella korvausselvitystä hakeva taho olisi aina velvollinen korvaamaan merivahingonlaskijan kulut ja palkkion. Tämä kuitenkin heikentäisi olennaisesti etenkin veneenomistajan mahdollisuuksia kääntyä merivahingonlaskijan puoleen ja saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Merivahingonlaskijan korvausselvitysmenettelyn kulujen korvaaminen vakuutuksenantajan toimesta on yhteispohjoismainen käytäntö. Merivahingonlaskijan toimintaa sääntelevä asetus siihen vuonna 1960 tehtyine muutoksineen on vanhentunut ja on perustunut siihen lähtökohtaan, että korvausselvitystä hakisi yleensä vakuutusyhtiö. Asetusta annettaessa ei myöskään huomioitu venevakuutuksia. Siksi korvauskäytännön osalta ei esitetä muutoksia korvausvastuuseen.

Kahdenvälisissä tapaamisissa on kuitenkin tuotu esille myös meri- ja venevakuutusten asiakasnäkökulma ja näissä kommentteissa on korostettu, että merivahingonlaskijan toimenkuva ja tehtävät pitäisi pitää pääosin nykyisellään, koska merivahingonlaskijan toiminta on välttämätöntä etenkin haveriasioihin liittyvien selvitysten osalta. On katsottu tarpeelliseksi säilyttää merivahingonlaskijan riittävän monipuolinen toimenkuva, jotta Suomessa olisi jatkosakin omaa alan asiantuntemusta. Suomen ulkomaankauppa tapahtuu pääosin meritse ja

kuljetusvakuutus on merkittävä osa merivakuutusta, myös yhteisten haverien ollessa kyseessä, sillä lastin osallistuminen katetaan kuljetusvakuutuksesta. Haveriasioden saattaminen tuomioistuinten käsiteltäväksi edellyttäisi huomattavia panostuksia tuomioistuinten merioikeudelliseen osaamiseen. Merivahingonlaskijat ovat olleet tehtävässään keskimäärin pitkälle toistakymmentä vuotta, mikä on taannut kokemuksen karttumisen ja käytännön jatkuvuuden. Jos meri- ja venevakuutukseen liittyvät tehtävät jätettäisiin merivahingonlaskijan toimenkuvan ulkopuolelle, merivahingonlaskijan toimenkuva Suomessa jäisi liian kapealaiseksi, jotta merivahingonlaskijalle kertyisi alan osaamista ja tehtävään hakeutumiseen kohdistuisi ylipäättään kiinnostusta ottaen huomioon myös merivahingonlaskijaan kohdistuvat riippumattomuusvaatimukset. Merivahingonlaskijan tehtävä on myös katsottu tärkeäksi venevakuutusasioissa yksityisasiakkaan oikeusturvan kannalta.

Muilta osin lausunnonantajien näkemyksiä on otettu huomioon mm. sisällyttämällä meri- ja venevakuutussopimuksen korvausselvitykselle vaihtoehdoksi merivahingonlaskijan antama lausunto, jos vakuutuksenantaja tai -ottaja sitä esittää. Lisäksi lausunnonantajien esille nostamiin asioihin, etenkin merivahingonlaskijan toiminnan tiedottamiseen liittyvissä asioissa, pyritään jatkossa panostamaan esimerkiksi merivahingonlaskijan internet-sivustoa kehittämällä. Jatkossa pyritään myös etsimään mahdollisuuksia tiivistää Pohjoismaiden merivahingonlaskijoiden yhteistyötä entisestään esimerkiksi niin, että uudella nimettävällä merivahingonlaskijalla olisi mahdollisuus käydä toisen Pohjoismaan merivahingonlaskijan toimintaan tutustumassa eräänlaisen vaihtosopimuskoulutuksen ja harjoittelun avulla tai merivahingonlaskijan kouluttautumista tehtävänsä muuten tuetaan.

7 Säännöskohtaiset perustelut

Hallituksen esityksellä esitetään lisättäväksi merilain III osaan uusi 12 a luku merivahingonlaskijan tehtävistä, päätöksenteosta ja korvauksista. Lisäksi eräitä merilain viittaussäännöksiä merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annettuun lakiin kumottaisiin, koska tämä laki samoin kuin merivahingonlaskijasta ja hänen tehtävistään annettu asetus esitetään kumottavaksi. Myös merilain muutoksenhakusäännöksiä esitetään muutettavaksi siltä osin kuin ne koskevat muutoksenhakua merivahingonlaskijan selvityksistä ja päätöksistä.

12 a luku. *Merivahingonlaskijan tehtävät, päätöksenteko ja korvaukset.*

1 §. *Merivahingonlaskijan nimeäminen.* Pykälä sisältäisi säännökset merivahingonlaskijan ja mahdollisen avustavan merivahingonlaskijan nimeämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista. Pykälän mukainen sääntely vastaisi voimassa olevan merivahingonlaskijan toimesta annetun asetuksen 2 ja 3 §:ää, mutta sääntelyä uudistettaisiin sisällöllisesti. Asetuksen 2 § sisältää säännökset merivahingonlaskijan ja häntä avustavan merivahingonlaskijan nimeämisestä ja 3 § merivahingonlaskijan ja avustavan merivahingonlaskijan kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan jatkossakin liikenne- ja viestintäministeriö nimeäisi merivahingonlaskijan virkaan. Kyseessä on siten viranomaistehtävä, jota nimetty merivahingonlaskija hoitaa perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä käytännössä sivutoimisesti. Koska kyse on julkisesta hallintotehtävästä, merivahingonlaskijaan samoin kuin hänen tarvittaessa nimeämään apulaiseen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta, josta säädettäisiin pykälän 4 momentissa. Merivahingonlaskijaa ja tämän apulaista koskisi myös vahingonkorvausvastuu, siten kuin siitä säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Pykälän 4 momentissa tarkoitettua avustavan merivahingonlaskijan liikenne- ja viestintäministeriö voisi nimetä esimerkiksi tilanteessa, jossa merivahingonlaskija katsoo, että tämä on esteellinen hänen käsiteltäväkseen tullessa selvitysassiassa. Jääviystilanteen lisäksi avustava merivahingonlaskija voitaisiin nimetä myös, jos merivahingonlaskijan työtilanne sitä edellyttää. Nykyisellään kuitenkin merivahingonlaskijalle osoitettujen selvityshakemusten

määrä on ollut rajallinen (keskimäärin noin viisi selvityshakemusta vuodessa) ja merivahingonlaskija on selviytynyt sivutoimena hoitamastaan tehtävästä ilman avustavaa merivahingonlaskijaa.

Pykälän 2 momentin mukaan merivahingonlaskijan kelpoisuusvaatimuksena olisi jatkossakin virkaan soveltuva ylempi oikeustieteellinen tutkinto, todistus merivahingonlaskijan kelpoisuudesta, hyvä perehtyneisyys vakuutus- ja vahingonkorvausoikeuteen ja virkaan kuuluviin tehtäviin sekä hyvä kielitaito. Merivahingonlaskijan tehtävä on verrattavissa tuomioistuimen tuomarin tehtävään, joten on perusteltua pitää kiinni ylemmän oikeustieteellisen tutkinnon vaatimuksesta. Todistuksen merivahingonlaskijan kelpoisuudesta myöntää joko kotimainen tai ulkomainen merivahingonlaskija, kun hakija on osoittanut hallitsevansa tehtävän hoitamiseen liittyvät tiedot ja valmiutensa hoitaa tätä tehtävää. Merivahingonlaskijan tehtävän hoitamisen kannalta on erityisen tärkeää hyvä perehtyneisyys vakuutus- ja vahingonkorvausoikeuteen. Merivahingonlaskijalta edellytetään myös hyvää kielitaitoa, jotta hän kykenee antamaan korvausselvityksiä molemmilla kotimaisilla kielillä. Merivahingonlaskijoiden kansainvälinen yhteistyö edellyttää myös hyvää englannin kielen taitoa. Myös merivahingonlaskijalle osoitettuihin tehtäviin liittyvä asiakirja-aineisto voi olla esitetty kotimaisten kielten lisäksi englanniksi tai muilla vierailta kielillä.

Pykälän 3 momentin mukaan merivahingonlaskijan olisi oltava riippumaton merenkulun ja vakuutusalan elinkeinonharjoittajista, jotta ei muodostu eturistiriitoja ja esteellisyyttä, kun hän valmistele ja antaa selvityksiä ja päätöksiä.

2 §. Merivahingonlaskijan tehtävät. Merivahingonlaskijan tehtävistä on nykyisellään säädetty merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annetun lain 1 §:ssä, jossa todetaan, että merivakuutus sopimukseen perustuva korvausasian on merivahingonlaskijan selvitettävä ennen kuin asia voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Lisäksi merilain 17 luku sisältää säännökset yhteisestä ja yksityisestä haverista. Merilakiin sisältyy myös 9 luvun 9 §:ssä säädetty tehtävä selvittää osapuolen pyynnöstä laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskevia kysymyksiä sekä lain 14 luvun 21 §:ssä tarkoitettuun osamatkarahtia koskevaan rahtaus sopimukseen liittyviä epäselvyyksiä. Edelleen merivahingonlaskijan toimesta annetun asetuksen 4 §:ssä säädetään, että merivahingonlaskija on velvollinen suorittamaan kaikki ne tehtävät, jotka lain mukaan kuuluvat hänen tehtäviinsä ja jotka häntä pyydetään suorittamaan.

Nyt esitetään, että merivahingonlaskijan tehtävät koottaisiin yhteen pykälään ja tarvittavilta osin viitattaisiin merilain muihin lukuihin, joissa säilyisivät entisellään säännökset merivahingonlaskijan laivaisännän vastuumäärän suuruuden ja määrän jakamiseen, osamatkarahtia koskevan rahtaus sopimuksen erimielisyyden ratkaisemiseen sekä yhteistä ja yksityistä haveria koskevan selvityksen laadintaan liittyvissä tehtävissä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan merivahingonlaskijan tehtävänä olisi laatia meri- ja venevakuutukseen perustuva korvausselvitys vakuutuksenottajan, muun vakuutetun tai vakuutuksenantajan toimeksiannosta. Vaikka merivakuutuksen on perinteisesti katsottu käsittävän myös venevakuutukset, momentin 1 kohdassa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi mainita meri- ja venevakuutuksen perusteella laadittava korvausselvitys oikeusvarmuuden kannalta erikseen, jotta kaikille osapuolille olisi selvää, että myös venevakuutuksen nojalla voidaan kääntyä merivahingonlaskijan puoleen vakuutuskorvausten selvittämiseksi. Vaihtoehtona korvausselvitykselle merivahingonlaskija voisi antaa asiasta lausunnon, jos sitä jokin osapuoli pyytää. Lausuntovaihtoehto ei sisälly voimassa olevaan merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annettuun lakiin. Käytännössä merivahingonlaskijat ovat saattaneet antaa lausuntoja korvausasioissa, mutta ovat myös pidättyneet lausuntojen antamisesta, koska lausuntojen suhdetta korvausselvitykseen ei ole lainsäädännöllisesti voimassa olevassa sääntelyssä määritelty. Mahdollisuutta lausunnon antamiseen korvausselvityksen sijasta esitetään lisättäväksi vaihtoehdoksi korvausselvitykselle, koska tätä ovat esittäneet erityisesti vakuutuksenantajien edustajat lakiesityksen valmistelun aikana käydyissä

konsultaatioissa. Lausunto olisi korvausselvitystä kevyempi vaihtoehto. Korvausselvityksestä voidaan valittaa merilain 21 luvun 8 §:n mukaisesti merioikeuteen, mutta merivahingonlaskijan antama lausunto ei olisi oikeudellisesti sitova, eikä siitä siten myöskään voisi valittaa. Jos osapuolet eivät kuitenkaan tyydy lausuntoon, merivahingonlaskijan antama lausunto ei estä osapuolia pyytämästä merivahingonlaskijalta asiasta valituskelpoista korvausselvitystä, joka on edellytyksenä asian saattamiselle merioikeuden käsiteltäväksi. Jos merivahingonlaskija on jo antanut asiasta lausunnon, erillisen korvausselvityksen laadinta ei edellyttäisi merivahingonlaskijalta kovin suurta lisätyömäärää. Lausuntomenettely voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun kyse on lähinnä vakuutusehtojen tulkinnasta yksittäisessä asiassa eikä laajasta vahinkoon johtaneiden syiden selvittämisestä. Merivahingonlaskijan olisi korvausselvityksessä erityisesti perusteltava mahdollinen poikkeaminen aikaisemmasta lausunnonnosta asiassa, esimerkiksi mainiten sellainen näyttö, jota lausuntoa annettaessa ei ollut saatavilla.

Korvausselvitys tai lausunto voitaisiin antaa sekä meri- että venevakuutuksen perusteella. Valtaosa venevakuutuksista on kuluttajavakuutuksia. Merivahingonlaskijan korvausselvitysmenettely on kuluttajan asemassa olevalle vakuutetulle edullinen, sillä tällä on mahdollisuus itse ajaa omaa asiaansa ja merivahingonlaskija antaa kuluttajalle menettelyä koskevaa neuvontaa tasapuolisuuden säilyttäen. Myös vakuutuksenantajan velvollisuus korvata merivahingonlaskijan kulut ja palkkio, jolleivät vakuutetun vaatimukset ole ilmeisen perusteettomia, on kuluttajan asemaa suojaava käytäntö. Samalla se myös ehkäisee järjestelmän väärinkäytön.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan merivahingonlaskijan tulisi selvittää osapuolten pyynnöstä merilain 9 luvun 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskevia kysymyksiä ja antaa niistä päätös. Merivahingonlaskijan ratkaistavaksi voidaan jättää vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskevia kysymyksiä, jos ei ole perustettu merilain 9 luvun 7 §:ssä tarkoitettua rajoitusrahastoa vastuun jaosta. Merivahingonlaskijan tehtävä ei siten tältäkään osin muuttuisi voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan merivahingonlaskijan tulisi selvittää merilain 14 luvun 21 §:ssä tarkoitettua koskevaan rahtaus sopimukseen osamatkarahtia koskevaa erimielisyyttä sopimusosapuolten pyynnöstä ja antaa sitä koskeva päätös. Matkarahdinottajalla on merilain kyseisen säännöksen mukaan oikeus osamatkarahtiin, jos osa matkasta on suoritettu, kun rahtaus sopimus puretaan tai raukeaa taikka tavara jostakin muusta syystä puretaan jossakin muussa kuin sovitussa purkaussatamassa. Kyseisen säännöksen mukaan osamatkarahtia koskeva riita voidaan jättää merivahingonlaskijan selvitettäväksi ja ratkaistavaksi ja erimielisyyden ratkaisuun noudatetaan soveltuvin osin yhteistä haveria koskevia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan merivahingonlaskijan tulisi laatia merilain 17 luvussa tarkoitettua yhteistä haveria koskeva merivahingon selvitys. Kuten edellä on jo todettu, yhteistä haveria koskevassa selvityksessä määritellään, miten alus, tavaranhaltija ja muut osapuolet, joiden omaisuus tai etuus on mukana yhteisessä vaarassa osallistuvat siitä aiheutuneiden uhrausten ja kustannusten kattamiseen.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan merivahingonlaskijan tulisi laatia merilain 17 luvun 6 §:n mukainen yksityisen haverin selvitys tilanteissa, jossa tarvitaan vahingon selvittämistä useamman haveriin osallisen kesken, mutta joissa yhteisen haverin edellytykset eivät täyty.

Merivahingonlaskijan tehtävät ja velvollisuudet pykälän 1 momentin 3, 4 ja 5 kohdan mukaisissa selvityksissä eivät muuttuisi voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna.

Pykälän 2 momentin mukaan merivahingonlaskijan laatima korvausselvitys olisi edellytys sille, että meri- ja venevakuutusta koskeva korvausselvitysasia voidaan ottaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Merivahingonlaskijan antama lausunto asiassa on puolestaan suositus, jonka pohjalta asiaa ei voida ottaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

3 §. *Meri- ja venevakuutus sopimuksen perusteella tehtävää korvausselvitystä koskeva hakemus.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä tietoja meri- ja venevakuutus sopimuksen perusteella merivahingonlaskijalle tehtävään korvausselvitystä koskevaan toimeksiantoon tulisi sisällyttää. Säännöksen tavoitteena olisi helpottaa korvausselvityksen hakemista. Asia voitaisiin saattaa vireille myös siten, että hakemusta myöhemmin täydennetään. Voimassa olevan merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan merivahingonlaskijalle tehtävä toimeksianto on tehtävä kirjallisesti ja siinä yhteydessä on toimitettava korvaus asian selvittämiseksi tarvittavat asiakirjat, näitä kuitenkin yksilöimättä.

Sääntelyn tarkentamiseksi esitetään nyt, millä tavalla korvausselvitysasia saatettaisiin vireille ja mitä asiakirjoja hakemukseen olisi pääsääntöisesti liitettävä. Hakemuksesta olisi ensinnäkin käytävä ilmi vakuutuksenottajan tai, jos osapuolena on muu vakuutettu kuin vakuutuksenottaja, tämän yhteystiedot sekä vakuutuksenantajan yhteystiedot. Toiseksi hakemukseen on liitettävä vakuutus sopimusta koskevat asiakirjat, kuten vakuutus kirja ja muut vakuutusehdot.

Kolmanneksi hakemuksesta olisi käytävä ilmi hakijan mahdolliset vaatimukset asiassa. Korvausselvitystä koskevassa hakemuksessa ei välttämättä aina tarvitse yksilöidä, mitä vakuutuksen perusteella tulisi korvata, sillä tältäkin osin kyse on vakuutusehtojen soveltamisesta, jossa pyydetään merivahingonlaskijan ratkaisua. Merivahingonlaskija voi toisaalta toisinaan antaa ratkaisunsa vain vahingon yleisestä korvattavuudesta, jonka jälkeen varsinainen korvauksen laskeminen suoritetaan vakuutusyhtiössä.

Neljänneksi korvausselvitystä koskevaan hakemukseen tulisi liittää vakuutuksen perusteella tehdyt selvitykset, laskut ja muu aineisto, joihin korvausselvityksen hakija haluaa hakemuksessaan vedota. Riittävän asiakirja-aineiston toimittaminen jo menettelyn alussa nopeuttaa korvausselvitystä. Mikäli hakemuksen allekirjoittaa muu asiamies kuin asianajaja, tarvitaan hakijalta valtuutus. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) nojalla toimeksianto merivahingonlaskijalle voidaan tehdä sähköisesti. Näin ollen toimeksianto niin korvausselvityksen laatimiseksi kuin lausunnon antamiseksi ja niihin liittyvät liiteasiakirjat voitaisiin toimittaa merivahingonlaskijalle esimerkiksi sähköpostilla. Korvausselvitystä koskevan hakemuksen laajan liiteaineiston, esimerkiksi kuva-aineisto, äänitteet tai tekninen selvitys, saattavat kuitenkin käytännössä edellyttää perinteisen postin käyttämistä.

4 §. *Korvausselvitys.* Pykälässä säädettäisiin korvausselvityksen laadinnasta ja laadintaan liittyvistä kuulemisista, määräajoista sekä korvausselvityksen sisällöstä. Tarkoitus on selkiyttää menettelyä samalla säilyttäen sille tunnusomaisen vapaamuotoisuuden. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osapuolten kuulemisesta. Kun merivahingonlaskija on saanut vakuutuksenottajan, muun vakuutetun tai vakuutuksenantajan tekemän korvausselvityshakemuksen, merivahingonlaskija kuulisi muita vakuutus sopimuksen osapuolia, joita asia koskee, kehottaen näitä antamaan lausunnon ja sen tueksi asiakirjoja ja muuta selvitystä. Käytännössä kyse olisi lähes poikkeuksetta joko vakuutuksenantajan tai vakuutuksenottajan kuulemisesta. Merivahingonlaskija voisi myös hankkia selvitystä ja tarvittaessa kuulla muita tahoja, joilla voi olla selvityksen kannalta merkityksellistä tietoa. Koska korvausselvitysmenettely on vapaamuotoinen, ei olisi estettä myöskään järjestää suullista käsittelyä tai kuulemista, jossa voitaisiin myös kuulla todistajia ilman todistajanvakuutusta. Merivahingonlaskija voisi myös suorittaa katselmuksia. Osapuolilla olisi oltava oikeus halutessaan osallistua katselmukseen sekä lausua merivahingonlaskijan hankkimasta muusta selvityksestä. Kuuleminen jatkuisi, kunnes merivahingonlaskija katsoo, että asianomaiset ovat saaneet riittävän mahdollisuuden lausua kantansa ja esittää sen tueksi tarpeelliseksi katsomansa selvitykset.

Saatuaan kaikki tarvittavat asiakirjat ja muun aineiston ja selvitykset asian käsittelyyn liittyen, merivahingonlaskija ottaisi asian päätettäväksi ja antaisi asiasta korvausselvityksen, joka on valituskelpoinen päätös.

Pykälän 2 momentin mukaan merivahingonlaskijan olisi annettava korvausselvitys kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tämä on saanut osapuolilta kaikki tarpeelliseksi katsomansa tiedot korvausselvityksen laadintaa varten. Korvausselvitykseen olisi sisällytettävä korvaushakemuksen kohteena olevan korvausselvityksiasian ja sen käsittelyn kuvaus. Korvausselvityksestä olisi käytävä ilmi osapuolten esittämät vaatimukset ja ne selvitykset ja asiakirjat, joihin osapuolet vetoavat. Korvausselvitys pitäisi sisältää merivahingonlaskijan antama päätös perusteluineen korvausasiassa, mukaan lukien se, miten merivahingonlaskijan kulut ja palkkio korvattaisiin samoin kuin osapuolen korvausasian hoitamisesta aiheutuneiden kohtuullisten kulujen korvaaminen. Korvausselvitykseen olisi sisällytettävä myös muutoksenhakuohje, jonka mukaisesti korvausselvitykseen ja sen mukaiseen päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla. Merivahingonlaskijan antama korvausselvitys on sitova ja valituskelpoinen päätös, johon voidaan hakea muutosta valittamalla merioikeuteen lakiehdotuksen 21 luvun 8 §:ssä säädetyllä tavalla.

5 §. *Merivahingonlaskijan antama lausunto.* Pykälä säädettäisiin merivahingonlaskijan antamasta lausunnosta, joka olisi vaihtoehto 4 §:ssä tarkoitetulle korvausselvitykselle tai voisi edeltää sitä. Lausunto olisi säädöstasolla uusi tehtävä merivahingonlaskijan toimenkuvassa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lausuntopyyntöön sisällytettävistä tiedoista ja liiteasiakirjoista. Lausuntopyyntöön olisi sisällytettävä vakuutuksenottajan tai muun vakuutetun ja vakuutuksenantajan yhteystiedot, vakuutus sopimusta koskevat asiakirjat, selvitys lausuntopyynnön kohteena olevista kysymyksistä sekä valtuutus, jos lausuntopyynnön on allekirjoittanut muu asiamies kuin asianajaja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että merivahingonlaskijan olisi annettava lausuntonsa asiassa sen jälkeen, kun tämä on kuullut vakuutus sopimuksen osapuolia.

Pykälän 3 momentin säädettäisiin lausunnon sisällöstä. Lausuntoon olisi sisällytettävä kuvaus lausuntopyynnön kohteena olevasta tapauksesta ja ratkaisusuositus perusteluineen. Lausunto toimitettaisiin kirjallisena osapuolille. Toisin kuin korvausselvitys, lausunto ei olisi sitova eikä valituskelpoinen. Saatuaan lausunnon asiassa osapuolilla olisi kuitenkin oikeus pyytää merivahingonlaskijalta sitova korvausselvitys. Merivahingonlaskijan olisi lausunnon jälkeen antamassaan korvausselvityksessä perusteltava, jos merivahingonlaskijan antama korvausselvitys poikkeaisi tämän aikaisemmin antamasta lausunnosta.

6 §. *Yhteistä ja yksityistä haveria koskevan asian käsittely.* Pykälä sisältäisi viittaussäännöksen merilain 17 lukuun, jossa säädettäisiin tarkemmin siitä, miten lakiesityksen 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa yhteistä haveria tai 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettussa yksityistä haveria koskevassa asiassa merivahingonlaskijan käsiteltäväksi tulisi saattaa yhteistä tai yksityistä haveria koskevan asian käsittely ja miten tämä antaisi asiassa päätöksen. Yhteistä tai yksityistä haveria koskevan asian vireille saattamiseen, asian käsittelyyn ja sitä koskevaan päätökseen ei esitetä muutoksia ja säännökset säilyisivät merilain 17 luvussa.

7 §. *Muut merivahingonlaskijan selvitykset ja päätökset.* Pykälä sisältäisi säännökset siitä, miten merivahingonlaskijan selvitettäväksi saatettaisiin lakiesityksen 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskeva asia sekä 2 §:n 3 kohdassa ja 3 kohdassa osamatkarahtia koskevaan rahtaus sopimukseen liittyvä asia. Laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista koskevista kysymyksistä säädetään merilain 9 luvun 3 momentissa, eikä tähän esitetä muutoksia. Osamatkarahtia koskevaan rahtaus sopimukseen liittyvistä erimielisyyksistä taas säädetään merilain 14 luvun 21 §:ssä, eikä myöskään tähän pykälään esitetä nyt muutoksia.

Laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja jakamista sekä rahtaus sopimukseen liittyvissä osamatkarahtien laskemista koskevista selvityksissä merivahingonlaskijalla olisi pykälän 2 momentin mukaisesti oikeus kuulla kaikkia asianosaisia ja pyytää näiltä tarpeelliseksi katsomiaan lisätietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan merivahingonlaskijan olisi annettava päätöksensä pykälässä tarkoitetuissa laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja jakamista sekä osamatkarahtia koskevaan rahtaus sopimukseen liittyvissä selvityksissä asioissa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun selvityspyyntö ja kaikki siihen tarvittavat asiakirjat on toimitettu merivahingonlaskijalle. Merivahingonlaskija voisi tarvittaessa pidentää määräaikaan ottaen huomioon selvitetävän asian laajuus ja vaikeus. Merivahingonlaskijan olisi myös ilmoitettava asianosaisille määräajan pidennyksestä. Merivahingonlaskijan pykälän nojalla antamat päätökset olisivat valituskelpoisia päätöksiä ja siksi merivahingonlaskijan olisi liitettävä antamiinsa päätöksiin muutoksenhakuohje, jonka mukaisesti osapuolet voisivat tarvittaessa hakea muutosta merivahingonlaskijan antamiin päätöksiin. Muutoksenhausta merivahingonlaskijan antamiin päätöksiin säädetään merilain 21 luvun 8 §:ssä.

8 §. *Korvaukset ja niihin liittyvät vastuut.* Pykälässä säädettäisiin merivahingonlaskijan laatimista selvityksistä perimistä korvauksista ja siitä, mikä taho maksaa merivahingonlaskijalle korvauksen näistä selvityksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan merivahingonlaskijalla olisi oikeus periä meri- ja venevakuutus sopimuksen perusteella laatimastaan 4 §:n mukaisesta korvausselvityksestä sekä 5 §:n mukaisesta lausunnosta kohtuullinen korvaus. Kohtuullisella korvauksella tarkoitettaisiin kaikkien tässä pykälässä tarkoitettujen selvitysten osalta sitä, että se kattaisi kaikki ne kulut, jotka selvitysten laadinnasta on merivahingonlaskijalle aiheutunut. Varsinaisten kustannusten kattamisen lisäksi merivahingonlaskijalla olisi oikeus periä asianosaisilta kohtuullinen palkkio laatimistaan selvityksistä. Merivahingonlaskija ei saa toimintansa kattamiseksi valtiolta minkäänlaista tukea, mutta tehtävän hoitaminen edellyttää työtä ja siitä aiheutuu kustannuksia, joten on perusteltua, että merivahingonlaskija perii kulunsa ja kohtuullisen asiantuntijapalkkion laatimistaan selvityksistä. Koska tehtävä edellyttää oikeudellista tutkintoa, voidaan asianajajan tai muun oikeudellisen erityisasiantuntijan tehtäväkohtaisia palkkio perusteita käyttää mittapuuna. Merivahingonlaskijan palkkion määrää ei tietyvästi ole koskaan riitautettu, mutta merioikeudella on oikeus arvioida palkkion kohtuullisuutta, mikäli näin tapahtuisi. Meri- ja venevakuutus sopimuksen mukaisesta korvausselvityksestä sekä merivahingonlaskijalta 5 §:n nojalla pyydetyn lausunnon korvauksen merivahingonlaskijalle mak-saisi aina vakuutusantaja, jollei korvausselvitystä koskeva hakemus ole ollut ilmeisen perusteeton. Merivahingonlaskija arvioi hakemuksen perusteet tässä suhteessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että merivahingonlaskijalla olisi oikeus periä 6 §:n mukaisten yhteisen haverin selvityksen ja toimenpiteiden hoitamisesta kohtuullinen korvaus ottaen huomioon siihen osallistuvan pääoman määrä ja muut olosuhteet osana yhteisen haverin kustannuksia yhteisvastuullisesti haveriin osallisilta. Myös yksityisen haverin selvityksen hoitamisesta merivahingonlaskijalla on oikeus periä kohtuullinen korvaus.

Pykälän 3 momentin mukaan merivahingonlaskijalla olisi oikeus periä 7 §:n mukaisista laivaisännän vastuumäärän suuruutta ja määrän jakamista sekä osamatkarahtia koskevaan rahtaus sopimukseen liittyvistä tehtävistä niihin liittyvine selvityksineen kohtuullinen korvaus selvityspyyntöä hakijalta.

17 luku: Haveri

2 §. *Merivahingon selvitys ja merivahingonlaskija.* Koska lakiesityksessä esitetään, että merivahingonlaskijan korvausselvityksestä merivakuutusasioissa annettu laki kumotaan sääntelyn siirtyessä osaksi merilakia, myös merilain haveria koskevan 17 luvun 2 §:n 2 ja 3

momentti esitetään kumottavaksi. Pykälän 2 momentti sisältää viittauksen kumottavaan lakiin ja 3 momentissa säädetään, että merivahingonlaskijasta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Lakiesityksessä esitetään, että merivahingonlaskijaa koskeva sääntely keskittetään merilakiin, eikä siten jatkossa olisi muissa laeissa ja asetuksissa merivahingonlaskijaa koskevaa sääntelyä. Pykälään jäisi siten ainoastaan voimassa olevasta pykälästä sen 1 momentti, jonka mukaan yhteisen haverin selvityksen jakaminen on toimitettava merivahingonselvityksellä siinä maassa ja sillä paikkakunnalla, jonka laivaisäntä määrää, ellei toisin ole sovittu. Suomessa merivahingonselvityksen toimittaa merivahingonlaskija.

21 luku: Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeudenkäynti merioikeusjutuissa

8 §. *Muutoksenhaku merivahingonlaskijan antamista selvityksistä ja muista päätöksistä.* Merilain 21 luvun 8 §:ssä säädetään merivahingonselvitystä koskevasta moitekanteesta. Pykälän otsikko esitettäisiin muutettavaksi niin, että se olisi muutoksenhaku merivahingonlaskijan antamista selvityksistä ja muista päätöksistä. Pykälää esitetään muutettavaksi niin, että muutoksenhakua koskeva sääntely olisi ajan tasalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että merivahingonlaskijan antamaan merilain 12 a luvun 4 §:ssä tarkoitettuun korvausselvitykseen, 7 §:n mukaisiin päätöksiin tai lain 17 luvun 7 §:n nojalla antamaan yhteistä tai yksityistä haveria koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla siitä sen paikkakunnan merioikeuteen, jossa selvitys on annettu. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että muutosta haettaisiin valittamalla Helsingin käräjäoikeuteen, joka toimii merioikeutena siten kuin siitä on säädetty. Muutosta olisi haettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun merivahingonlaskija on antanut selvityksensä tai päätöksensä.

Pykälän 2 momenttia ei esitetä muutettavaksi. Siinä säädettäisiin, että merioikeuden olisi ennen asian käsittelyä varattava muille asianosaisille tai heidän asiamiehilleen tilaisuus tulla kuulluksi, mikäli heidän asuinpaikkansa on tiedossa.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin, että merioikeuden antamaan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla siitä korkeimpaan oikeuteen kuten tähänkin asti, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Valituksen tekemiseen ja sen käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä.

Pykälän aikaisempi 3 momentti olisi jatkossa 4 momentti. Momentin mukaan, jos merivahingonlaskijan selvityksestä tai päätöksestä ei ole valitettu, merivahingonlaskijan antama selvitys tai päätös saa lainvoiman ja niitä on noudatettava sellaisenaan.

14 §. *Muutoksenhaku merivahingonselvitystä koskevaan merioikeuden tuomioon.* Pykälä esitetään kumottavaksi vanhentuneena. Muutoksenhaku merivahingonlaskijan antamiin selvityksiin esitetään edellä kuvatulla tavalla koottavaksi merilain 21 luvun 8 §:ään, joka sisältäisi myös säännökset siitä, miten merioikeuden antamaan tuomioon haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun lain nojalla ei esitetä annettavaksi alemman asteista sääntelyä merivahingonlaskijasta.

9 Voimaantulo

Lain on tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2021.

10 Toimeenpano ja seuranta

Merivahingonlaskija antaa vuosittain raportin liikenne- ja viestintäministeriölle toiminnastaan ja laatimistaan selvityksistä. Ministeriö seuraa tämän raportin avulla merivahingonlaskijan toimintaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyrkii järjestämään rahoituksen, jonka avulla voitaisiin kehittää merivahingonlaskijan verkkosivustoa. Tämä osaltaan voisi lisätä tietoisuutta merivahingonlaskijan toimenkuvasta ja näin palveltaisiin merivahingonlaskijan asiakkaita ja sidosryhmiä.

Liikenne- ja viestintäministeriö myös selvittää mahdollisuuksia yhteistyössä muiden Pohjoismaiden ministeriöiden kanssa, voitaisiinko merivahingonlaskijoiden yhteistyötä edelleen tiivistää ja kehittää esimerkiksi vaihtosopimusohjelman avulla. Näin jonkin Pohjoismaan uudella merivahingonlaskijalla olisi mahdollisuus tutustua toisen Pohjoismaan merivahingonlaskijan toimintaan toimikautensa alussa.

11 Suhde muihin esityksiin

Hallituksen esitys ei liity muihin eduskunnan käsittelyssä oleviin hallituksen esityksiin. Hallituksen esityksen mukaisella sääntelyllä ei ole myöskään vaikutuksia valtion talousarvioesitykseen.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotetun lain 12 a luvun 1 § sisältää säännökset merivahingonlaskijan nimeämisestä ja avustavan merivahingonlaskijan nimeämisestä. Merivahingonlaskijan virkaa hoidetaan sivutoimimisesta. Pykälän 4 momentin mukaan liikenne- ja viestintäministeriö voi tarvittaessa nimittää avustavan merivahingonlaskijan. Avustava merivahingonlaskija voidaan nimittää ensisijaisesti sellaisissa tapauksissa, joissa merivahingonlaskijan virkaa hoitava todetaan esteelliseksi jonkin ehdotetun lain 12 a luvun 2 §:ssä merivahingonlaskijalle osoitetun tehtävän hoitamisessa.

Koska merivahingonlaskijan ja avustavan merivahingonlaskijan tehtävää hoidetaan sivutoimimisena virkatehtävänä ilman, että nämä toimivat osana viranomaisorganisaatiota, merivahingonlaskijan ja avustavan merivahingonlaskijan virka voidaan katsoa perustuslain 124 §:ssä tarkoitetuksi julkiseksi hallintotehtäväksi. Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentissa on säädetty merivahingonlaskijaa ja tämän apulaista koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi pykälän 4 momentissa on säädetty, että merivahingonlaskijaan ja tämän apulaiseen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Momentti sisältäisi myös viittauksen vahingonkorvauslakiin. Näin ollen merivahingonlaskijan tehtävä voitaisiin jatkossakin hoitaa samalla tavalla kuin nykyisinkin niin, että tehtävä hoidetaan viranomaisorganisaation ulkopuolisena julkisena hallintotehtävänä.

13 Ponsi

Edellä esitetyn perusteella eduskunnan hyväksyttäväksi annetaan seuraava lakiehdotus:

14 LAKIEHDOTUS / LAKIEHDOTUKSET

Rinnakkaisteksti / Rinnakkaistekstit